



**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Quæstio quarta.Vtrum omnibus circa Deum sit vtendum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

In Prolog. Sententiarum

Propter quod, ex tali obiecto, in quod ordine quodā referatur duplex potentia, non potest argui, quod actus cadens super ipsum, sit magis vnus potentiae quam alterius.

QVAESTIO QVARTA.

Vtrum omnibus, citra Deum, sit vtendum.

Tho. 12. q. 16. ar. 3.

Secundò quaeritur, cuius sit vti, scilicet vtiam obiecti: vtrum scilicet omnibus, citra Deum, sit vtendum. Et videtur, quod non: quia vti est assumere, aliquid in facultatem voluntatis: omne autem tale subiacet nostrae operationi: sed non omnia subiacent nostrae operationi: ergo non omnibus est vtendum.

2 Item, vltus est ab habitu charitatis: sed charitas non se extendit ad omnia creata, sed tantum ad quatuor; secundum Aug. ergo non omnibus vtendum est.

3 **C**ONTRA primam ad Cor. 10. dicitur, Omnia in gloriam Dei facite. Et Beatus Aug. dicit. i. de Doct. Chri. quod illis vtendum est, quibus tendentes ad beatitudinem adiuuamur: sed omnes creature iuuant nos ad cognoscendum Deum, in quo consistit nostra beatitudo: ergo omnibus creaturis est vtendum.

4 **R**ESPONSIO. Circa quaestionem istam primò sciendum est, quod vti dupliciter sumitur à Beato Aug. à quo haec materia videtur deriuata. Quandoque enim vti sumitur largè, prout dicit tantum applicatione cuiuscunque potentiae per suam operationem ad quodcunque obiectum: & sic vti est commune ad vti propriè dictum, & ad frui. Nam in fruitione, saltem via, fit libera applicatio voluntatis per suum, vel operationem, ad suum obiectum. Et sic loquitur Aug. 10. de Trin. dicens, Frui est vti cum gaudio, non iam spei, sed rei. Et subiungit, ideoque omnis qui fruatur, vtitur. Et in hoc sensu non procedit quaestio. Alio modo sumitur vti, propriè & distinctè, prout distinguitur contra frui: & sic vti, est applicare rem vsui, vel operationi propter aliquid aliud vltèrius obtinendum. Et sic loquitur Aug. 1. de doct. Chri. dicens sic: Frui est amore inhærere alicui rei propter seipsam: vti verò, est id, quod in vsu venit, referre ad obtinendum illud, quo fruendum est. Et idem dicit. 10. de Trin. Et acceptio haec videtur magis propria. Nam vtilia dicuntur, quae sunt magis expedita ad finem consequendum.

5 Sic ergo accipiendo vti, dicenda sunt duo: primò est, quod vti non est vltimus finis, tanquam obiecti. Secundum est, quod vti potest esse omnium aliorum, quae sunt citra vltimum finem. Primum patet breuiter ex ratione ipsius vti statim posita: quia illud non est vltimum, quod ordinatur ad aliud obtinendum: sed omne illud, quo vtitur vt obiecto, ordinatur & refertur ad aliquid obtinendum: ergo obiectum ipsius vti, non est vltimus finis.

6 Secundum patet, scilicet quod omnibus, quae sunt citra finem vltimum, sit vtendum: ad quod probandum, sciendum est, quod cum vti sit assumere aliquid in facultatem voluntatis, referretis illud ad vltimum finem: nihil autem sit in facultate voluntatis, nisi actus nostrus, & illi tantum, qui subest libero arbitrio, alia autem non, nisi vt cadunt sub actibus nostris: propter hoc dico, quod omnibus est vtendum primo, vel secundo modo. Primo quidem modo vtitur actibus nostris, vel potius potentis actum. Secundo autem modo vtitur obiectis potentiariis, & actuum. Hoc autem patet sic: Omnibus illis est vtendum, quae cadere possunt sub facultate voluntatis referentis ea ad aliquid vltèrius obtinendum: sed omnia quae sunt citra finem vltimum, cadere possunt sub facultate voluntatis referentis ea ad aliquid vltèrius obtinendum: ergo, &c. Maior patet ex propria ratione ipsius vti. Sed minor probatur: Quia omne, quod est citra finem vltimum, est cognoscibile à nobis secundum vires apprehensiuas, vel prosequibile vel fugibile secundum vires appetitiuas, vel operabile secundum vires executiuas: sed sub voluntatis facultate cadunt omnes vires animae apprehensiuae, appetitiuae, & motiuae, & executiuae, vt applicentur suis actibus, & obiectis, & vt referantur ad aliquid aliud obtinendum, si sint talia, quae sint citra finem vltimum: ergo omnia, quae sunt citra finem vltimum, cadere possunt sub facultate voluntatis referentis ea ad aliquid vltèrius obtinendum. Et ita

Quaestio. III.

16

omnibus, quae sunt citra finem vltimum, est vtendum, nisi quod voluntas per se & immediatè vtitur potentis, quas ad actus applicat: aliis autem, quatenus cadunt sub actibus potentiarum.

7 Ad maiorem autem declarationem eorum, quae dicta sunt, notandum, quod omnia, quae sunt citra finem vltimum, sunt bona, vel mala: & rursus malorum quaedam mala poenae, quaedam mala culpa. De bonis, siue sint bona naturae tantum, vt res creatae, siue sint bona moris, vt actus virtuosus, quod omnia sint referibilia in finem, patet: quia sicut diuina potentia nominat principium actuum, sic bonitas finem: sed omne bonum creatum est à diuina potentia, sicut à principio effectiuo: ergo omne bonum creatum ordinatur ad bonitatem diuinam, tanquam ad finem: & sic ad eam referibile est.

8 De malis verò poenae idem patet, quia illo vtendum est, quo tendentes ad beatitudinem adiuuamur: sed mala poenae iuuant nos ad tendendum in beatitudinem, dicente Greg. quod mala, quae nos hic premunt, ad dominum nos ire compellunt. Et Philof. 2. Ethic. dicit, quod poenae sunt medicinae. Sanant enim mentem à morbo peccati, & per consequens, disponunt hominem ad virtutem, per quam ordinamur in Deum: & propter hoc insigunt à Deo, qui est summus Medicus. Vnde in Psal. dicitur, Multiplicatae sunt infirmitates eorum, postea accelerauerunt. Ergo malis poenae est vtendum.

9 De malis autem culpa alia ratio est. Deordinat enim à Deo: propter quod non videntur referri in Deum. Sed quia scriptum est Rom. 8. Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum: & glossa hoc verbū extendit ad mala, dicens. Vt si aliqui deuant, & exorbitant, hoc ipsum faciat eis proficere in bonum, quia redeunt humiliores, & doctiores. Ideo aliter dicendum est, scilicet, quod illud, quo vtitur, dicitur multipliciter, quo, vt potentia vtente & haec est voluntas, vt patet ex praecedenti quaestione: quo, vt habitu, & haec est charitas, qua omne quod diligitur, in Deum refertur: quo, vt actu formali, & hoc est ipsum vti. Et neutro istorum modorum vtitur peccato: quia peccatum non est potentia, nec habitus. Est autem actus, sed deordinatus à fine: propter quod non est vsus, propriè loquendo, sed abusus. Et hoc modo procedit instantia facta. Alio modo vtitur aliquo, vt obiecto tantum: & sic quaerimus nunc: & hoc modo possumus vti peccato, non quidem peccando, quia peccatum non solum esset obiectum, sed actus: sed referendo peccatum, ab alio, vel à nobis commissum, ad vtilitatem nostram: non quia est per causam, sed per occasionem. Et hoc sufficit ad vsum: Nam & Deus hoc modo vtitur malo, vt dicit August. in Ench. quod cum sit Deus summè bonus, nullo modo sineret mala fieri, nisi sciret ex malis bona elicere. Sic ergo homo potest malo culpa vti obiectiue, in quantum ex peccato, à se, vel ab alio commissio, cognita propria fragilitate, efficitur cautior, & humilior.

10 Circa autem ea, quae dicta sunt, restat vnum dubium. Dicitur enim, quod omnibus illis est vtendum, quae possunt cadere sub facultate voluntatis referentis ea ad vltèriorem finem: sed Deus, vt cognitus cognitione viae, & dilectus dilectione viae, cadit sub facultate voluntatis imperantis hos actus, & ordinantis ad consecutionem vltèrioris finis, scilicet beatitudinis: ergo, vt videtur, Deo vtendum est, saltem, vt cadit sub actu cognitionis & dilectionis viae. Quod est contra praedicta. Dicitur enim, quod vltimo fine non est vtendum. Et dicendum, quod licet cognitio Dei in via, & dilectio eius, possint ordinari ad obtinendum aliud ab istis operationibus, non tamen referuntur ad obtinendum aliud ab obiecto cognito, & dilecto, sed ad obtinendum idem, per aliam tamen operationem. In aliis autem à Deo, secus est. Sic enim cadunt per aliquam operationem sub facultate voluntatis, vt referantur & ordinentur ad obtinendum aliud, non solum ab operatione, sed ab obiecto, propter quod vtitur aliis à Deo, & non solum operationibus, sub quibus cadunt, Deo autem non vtitur, quanquam vtatur operationibus nostris, sub quibus cadit.

11 Est etià aduertendum, propter ea quae dicta sunt in ista, & in praecedenti quaestione, quod differet habere actum absolutè, & actum modificatū secundum regulam rationis. Vnde differet dicere, quod voluntas vtatur, aut fruatur absolute

& quod videtur, aut fruatur eodem modo, quo debet secundum regulam rationis. Secundum enim primum modum, frui potest esse respectu finis prestituti, non tamen debet esse finis secundum veritatem: & vti, respectu aliquorum, quæ non debent ordinantur ad finem. Et secundum hunc intellectum non est dandum, quod frui sit tantum vltimi finis: & vti sit tantum eorum, quæ pertinent ad finem: quia multi fruuntur vrendis, & vtiuntur fruendis, quæ est summa peruersitas, vt dicit August. Sed si accipiantur frui & vti, secundum regulam rationis, quado scilicet voluntas fruatur & vtiatur eo modo quo debet: sic frui est semper vltimi finis, & vti est eorum quæ debent feruntur in finem.

12 Ad primum argumentum dicendum, quod omnia subsunt nostre operationi secundum aliquam vim animæ, vt dictum fuit in corpore questionis, secundum quæ operationem referri possunt ad vltionem finem: & sic vtiendum est eis.

13 Ad secundum dicendum, quod licet charitas extendat se tantum ad quatuor, tamen extendit se ad omnia alia, in quantum possunt nos iuuare ad consequendum beatitudinem.

Diuisio literæ .a. Distinctionis.

Hoc itaq; vera, & ipsa fide. Superius Magister inquit, de quibus agendum est in hoc opere: hic perfectitur suam intentionem: & secundum ordinem supra positum primo determinat de rebus: secundum de signis sacramentalibus, in principio .4. lib. ibi, Samaritanus. Secunda pars diuiditur in tres: Primo determinat de rebus, quibus fruendum est: secundum de rebus, quibus vrendum est: tertio de virtutibus, per quas fruimur, & de verbo incarnato, per quod huiusmodi virtutes infunduntur. Secunda pars incipit ibi, in principio .2. lib. creationem rerum. Tertia ibi, in principio .3. li. Cum vero venerit plenitudo. Prima adhuc in duas. Primo enim inquit vnitatem diuinæ essentia, & pluralitatem personarum, quæ est causa & ratio exitus creaturarum cum essentia diuersitate. Secundum determinat de diuinis attributis, quibus adscribitur creaturarum causalitas. Secunda ibi, in prin. .3. dist. Cumq; supra differuimus. Prima diuiditur in tres partes. Primo enim inquit trinitatem personarum in vnitatem essentia: secundum remouet quasdam questiones incidentes: tertio prosequitur determinationem trinitatis & vnitatis diuinæ essentia. Secunda ibi, in prin. .4. dist. hic exortitur questio. Tertia in principio .3. dist. ibi, nunc de veritate. Prima adhuc diuiditur in duas. Primo inquit trinitatem personarum in vnitatem essentia per autoritates: secundum per rerum similitudines. Secunda in principio .3. dist. ibi, Apostolus nanque ait. Prima est presentis lectio. Et diuiditur in tres partes. Primo proponit intentum, secundum ostendit modum inuestigandi per autoritates Veteris testamenti: tertio per autoritates Noui testamenti. Secunda ibi proponamus modum in medium. Tertia ibi, nunc vero post testimonia. Prima diuiditur in tres, secundum quod modum inuestigandi ostendit quantum ad tria: primo quantum ad inquirendum conditionem: secundum, quantum ad eorum intentionem: tertio, quantum ad inquirendi ordinem. Secunda ibi, omnes autem Catholici. Tertia ibi, ceterum in primo lib. Secunda pars principalis, in qua ostendit propositum per autoritates Veteris testamenti, diuiditur in tres partes. Primo ostendit spiritualiter essentia vnitatem, secundum communiter essentia vnitatem & personarum distinctionem: tertio, spiritualiter personarum distinctionem, scilicet processionem filii à Patre, & Spiritus sancti ab vtroq;. Secundum ibi, personarum quoque pluralitatem: tertium ibi, dicendum quoque, &c. Pars vero principalis, in qua ostendit per autoritates Noui testamenti, diuiditur in duas partes. Primo enim ponit intentum. Secundum excusat se de paucitate autoritatum inductarum. Secunda ibi, & quia singularis potest in simile. Hæc est diuisio sententiarum in generali.

2 In speciali autem sic Magister procedit. Primo ponit, quod diuina trinitas est vnus Deus, & summum bonum. Secundum tangit modum inuestigandi, quantum ad acquirendum conditionem. Et primo, quantum ad ipsam puritatem, quæ necessaria est, quantum ad tantam veritatis

contemplationem: vnde dicit, quod hoc est summum bonum, scilicet trinitas quæ per fidem à mentibus purgatis finis cernitur. Cuius etiam tanta est excellentia, quod secundum Augustinum nec alicubi periculosus erratur, nec laboriosius aliquid queritur: nec fructuosius aliquid inuenitur. Secundum, quantum ad inuenientiam & attentionem, quia cum modestia & attentione de ipsa agendum est. Tertio, in quantum ad mutuum charitatem, quia vnus indiget auxilio alterius propter difficultatem materie. Vnde auditori summè expedit humilitas in dubitando, & in inquirendo: & malè dicta corrigendo. Deinde tangit modum inuestigandi, quantum ad inquirendum intentionem, dicens, quod secundum omnium catholicorum sententias tres personæ in diuinis sunt vnus substantia, & inseparabiles aequalitate: & sunt vnus Deus naturaliter: nec est ibi aliud & aliud, sed vnus est alius ab altero. Et hoc tangit Aug. autoritate. Postmodum tangit modo inuestigandi, quantum ad inquirendi ordinem. Et dicit, quod primo veritatem vult confirmare per autoritates, secundum per rationes & similitudines, propter garrulos disputatores. Postea ostendit veritatem essentia, & pluralitatem communiter & specialiter per autoritates Veteris testamenti, dicens, cum dixerit Deus Gen. 1. Faciamus hominem ad imaginem, & nostram, ostenditur pluralitas personarum: per hoc quod dicit, ad imaginem, ostenditur vnitatem essentia: quia secundum Hilarium, vbi est imago & similitudo solet esse vnitatem charitatis. Hoc habito, addit quatuor alias autoritates ad probandum trinitatem personarum, & vnitatem essentia, non exprimentes aliquam certam personam. Deinde adducit autoritates, exprimentes certas personas, scilicet Filii, & Spiritus sancti. Autoritates patent in litera. Hoc idem etiam ostendit per autoritates Noui testamenti, quæ patet in litera. Vltimo excusat se, quod plures autoritates non inducit de Nouo testamento, quia totum est plenum talibus, imò penè omnes noui testamenti hoc insinuant. Et ita in hoc terminatur sententia huius distinctionis speciali.

QVAESTIO PRIMA.

Vtrum sit vnus Deus.

Tho. 1. q. 11. ar. 1.

Circa distinctionem istam queruntur tria: primum est, de vnitatem essentia diuinæ: secundum est, de pluralitate attributorum: tertium est, de pluralitate personarum. Quantum ad primum, queritur, vtrum sit tantum vnus Deus: & arguitur quod non, quia magis & minus tale, dicuntur per reductionem ad aliquod quod est summe tale: sed in rebus est dare aliquid magis malum, & minus malum: ergo est dare summè malum: sed summè malum non potest causari à summo bono, vt probabitur: ergo sicut est dare summè bonum, & à nullo causatum, & causam omnium bonorum: ita, vt videtur, est dare summum malum, à nullo causatum, & causam omnium malorum: & sic erunt duo Dii, vnus bonus, & alter malus. Probatio assumpti, scilicet quod summè malum non potest causari à summè bono, quia causa habet in se effectum virtualiter: sed summè bonum nihil habet de summè malo, nec formaliter nec virtualiter: ergo, &c.

2 Item quicquid perfectionis est in creaturis, totum est Deo attribuendum: sed facere sibi simile, est perfectionis in creaturis, vt patet per Philosophum. 4. Meteor. qui dicit, quod perfectum est, quod potest facere sibi simile: ergo Deus potest facere alium Deum: ergo plures Dii sunt, vel saltem esse possunt.

3 IN CONTRARIUM est, quod dicitur Exod. 20. & Deut. 6. Dominus Deus tuus, vnus est Deus. & Philosophus 12. Metaphys. in fine, concludit, quod entia non sunt malè disposti: nec bona multitudo est Principium: vnus ergo princeps.

4 RESPONSIO. Ista questio supponit vnum, videlicet quod Deus sit: & querit aliud, scilicet vtrum sit tantum vnus Deus, an plures. De hoc quod supponitur, patet veritas in sequenti distinctione. Et nunc supponimus Deum esse, intelligendo nomine Dei illud, quod est primum & perfectissimum in entibus: quo supposito, dicenda sunt duo